

NIEUWSBRIEF

Archeologie en Monumenten Bergen op Zoom

De Gemeente kwekerij

Voor uw agenda

**62 graden noorderbreedte
deel 2**

Boekennieuws

**Onderzoek achter
Fortuinstraat 1:
het huis 'de Spiegel'**

Wie is ?

Van de bestuurstafel

DE GEMEENTE KWEKERIJ

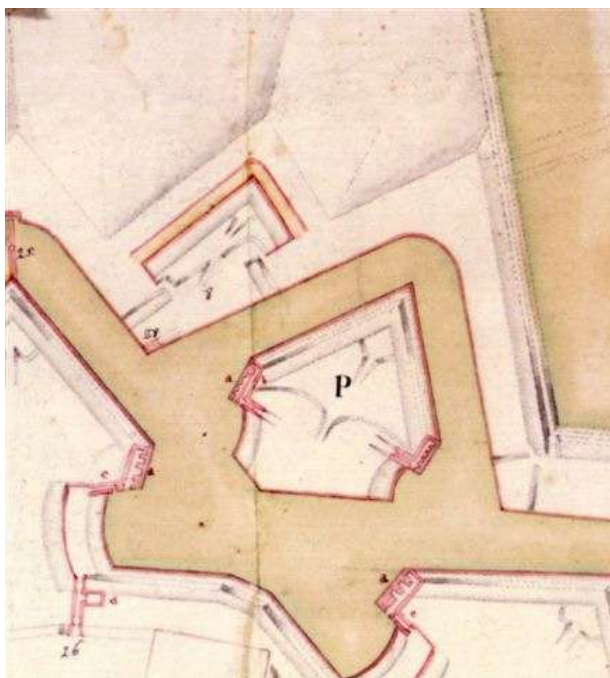
(Tom van Eekelen)

Voor 1929 was de gemeentekwekerij, toen nog in een enigszins primitieve vorm, gevestigd aan Noordzijde Zoom ter hoogte van het Roncalli. Aangezien het gemeentebestuur in die tijd veel belang hechte aan een fraai stadspark en de daarbij aangelegde lommerrijke lanen aan het Bolwerk werd besloten de kwekerij te verplaatsen naar het Ravelijn. Immers waar het meeste onderhoudswerk ligt, is een werklocatie het beste op zijn plaats.

De grond ($\pm 3.500 \text{ m}^2$) gelegen aan de Noordzijde Zoom en Moerstraatsebaan was geliefde bouwgrond. De gemeenteraad van 1928 beredeneerde de transactie als winstgevend. Daarnaast zou de verhuizing van de gemeentelijke kwekerij niet alleen een positief financieel voordeel opleveren, maar ook de arbeidsvoorzieningen verbeteren. De aanwezige plantenkas aan de Moerstraatsebaan was afgeschreven en te klein en het vervoer van de rand van de stad naar het centrum met paard en wagen betekende veel verloren tijd.

Het Ravelijn

Het realiseren van een kwekerij op het Ravelijn was mogelijk geworden omdat in 1927 de Staat der Nederlanden de tot de staat behorende voormalige vestinggronden, groot 9.384 m^2 , verkocht aan de gemeente Bergen op Zoom. De gronden gelegen aan de Noordsingel, Bolwerk, stadspark, Ravelijn en de Zoomweg werden voor een bedrag van f 219.000,- verkocht. Het koopcontract kende naast een aantal algemene voorwaarden ook een bijzondere voorwaarde met betrekking tot het Ravelijn. Het Ravelijn mocht niet bebouwd worden. Ondanks deze voorwaarde werd het koopcontract op 29 juni 1927 door burgemeester H. Stuijlemeijer namens de gemeente getekend. Het Ravelijn was in die tijd bereikbaar door een opgeworpen aarden wal op de plaats waar nu de brug aanwezig is. In de wal was een duiker ingebracht waardoor het water rond het Ravelijn kon doorstromen. Deze wal is pas opgeworpen nadat de vestiging werd geslecht. Het vermoeden is dat dit ongeveer in 1890 is geweest. Tussen 1890 en 1927 was het Ravelijn beperkt toegankelijk. Met het opwerpen van de aarden wal in het Pillekeswater werd ook een gat geslagen in de aarden vestingwal van het Ravelijn.

Kaart van Het Ravelijn uit 1700

Het Ravelijn was immers een eiland wat alleen bereikbaar was via een verdeckte vaarroute naar de kazematten (ondergrondse geschutkelders). Zoals al eerder aangegeven mocht het Ravelijn niet bebouwd worden. Om een eenvoudig bouwwerk als een tuinkas te kunnen bouwen op het Ravelijn zag de dienst gemeentewerken geen belemmering. Dit liep echter anders, omdat de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg hier anders over dacht. Na veel onderbouwde verzoeken kreeg de dienst uiteindelijk toestemming een bloemenserre te bouwen van 10×5 meter. De serre mocht niet zichtbaar zijn boven de vestingwal van het Ravelijn. Als zodanig werd dit onder toezicht uitgevoerd. Nadat de serre was geplaatst werd zonder medeweten van de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg de aardenwallen gedeeltelijk afgegraven en

werd de opstelplaats van het geschut, een aarden ophoging binnen het Ravelijn, afgegraven. Dit alles om meer ruimte te krijgen voor het kweken van bomen en struiken binnen het Ravelijn.

In 1932 werd de opgeworpen aarden wal vervangen door een brug en werd er een historiserend poortgebouw opgericht, afgedekt met grond. Het poortgebouw werd voorzien van een af te sluiten ingang, waardoor het gat in de vestingwal werd gedicht.

Vestingbouwkundig lagen zowel de wal als de brug op de verkeerde plaats. Deze wijziging van het Ravelijn vond plaats op kosten en onder toezicht van de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg.

In de binnenruimte legde men dus een gemeentekwekerij aan die tot 1978 in stand bleef.

Plannen uit 1967 om te komen tot de bouw van een muziekschool leidden tot hevige discussies, maar werden niet uitgevoerd mede naar aanleiding van de bij de verkoop bedongen voorwaarde dat het Ravelijn onbebouwd moest blijven.

De kwekerij floreerde goed op deze plaats. Tot eind jaren 70 van de vorige eeuw was het Ravelijn de thuisbasis van de gemeentelijke kwekerij met als dependance Lievensberg (de Heidetuin).

Ruytershoeve

In 1955 deed zich de mogelijkheid voor om het latere recreatiecentrum de Heide en natuurbad de Zanderijen te realiseren.

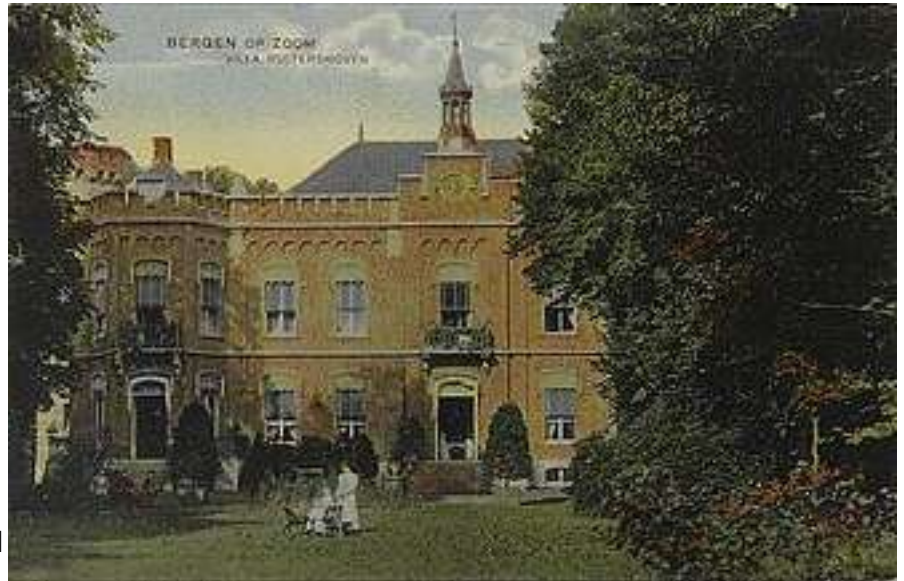
Het landgoed Ruytershoeve, wat oorspronkelijk al uit 1534 dateert, werd te koop aangeboden. De gemeenteraad stemde in en de procedure tot koop werd opgestart. In totaal werd 226.465 ha te koop aangeboden waarvan 76.310 ha tot 1967 nog verpacht was. Ruytershoeve bestond uit een villa, huizen, stal, koetshuis, tuinhuis, tuin, dennenbos, opgaande bomen, bouwland en weiland. De koopsom f 459.000,- werd als redelijk geacht en men besloot na taxatie de provincie in kennis te stellen van dit voornemen.

De Gemeentekwekerij op het Ravelijn

Nadat het object was getaxeerd bleek de provincie nogal wat bedenkingen te hebben over het voornemen van de gemeente om het landgoed tot recreatiecentrum om te vormen. Instemming met de voorgenomen koop bleef dan ook uit.

Het feit dat de getaxeerde houtopstand op het landgoed ruim 1/3 van de koopsom bedroeg, geeft aan dat we hier met een rijk bebost gebied te maken hadden. Dit was ook een van de redenen dat de provincie meer duidelijkheid wilde hebben wat het stichten van een recreatiecentrum inhield. Het duurde tot 1958 voordat de akte kon passeren. De vele vragen van de provincie waren weerlegd. Tot 1967 gebeurde er niet veel op het landgoed. De gemeente verhuurde het complex als meisjesspensionaat en in 1956 en 1957 diende het buitenhuis als vakantieverblijf voor Rotterdamse bejaarden. De plannen van de gemeente verliepen anders.

Het recreatiecentrum kwam bij de Heide te liggen en de aanleg van de A58 waren redenen om het landgoed anders te beoordelen.

Vanaf 1967 was het landgoed pachtvrij en werd besloten het landgoed in te richten voor de gemeentelijke kwekerij.

Mede doordat gronden verkocht moesten worden voor de aanleg van de A58 werd besloten het landgoed te ontmantelen. De staat van de gebouwen, waarvan een deel al 20 jaar niet meer gebruikt/bewoond werd, had een behoorlijke onderhoudachterstand. Desondanks was met name de villa uit 1867, een zeer bijzonder gebouw met kasteelachtige uitstraling, zeker monumentaal te noemen.

Het gemeentebestuur gaf in 1968 opdracht alle gebouwen te slopen en een deel van het gebied boomvrij te maken voor aanleg van de gemeentekwekerij. Een keuze die zich zonder slag of stoot voltrok. De villa verdween in de geschiedenisboeken. Het duurde echter nog tot het eind van de jaren zeventig van de vorige eeuw totdat een deel van de gemeentekwekerij gevestigd werd op de gronden van het voormalige landgoed Ruytershoeve.

In 2008 werd besloten de gemeentekwekerij op te heffen en het kweken van planten, bomen en bloemen niet meer als een taak van de overheid te zien. Eind 2009 sloot de kwekerij voor goed de poorten.

Bomenkap Ruytershoeve

VOOR UW AGENDA

Dordrecht, t/m 16 mei 2010

*Loven en bieden in Dordrecht
175 jaar veilinghuis Mak*

De geëxposeerde archivalia en objecten tonen de ontwikkeling van het Dordtse veilinghuis A. Mak. Verder geeft de tentoonstelling een goed beeld van het belang van Mak voor de ontwikkeling van de verzameling van Simon van Gijn en het Huis van Gijn. Zo kocht de vader van Simon van Gijn - Dirk de Kater van Gijn, het scheepsmodel van de Oost-Indiëvaarder Bleiswyk in 1861 voor 60 gulden bij het veilinghuis. Verder is ook het Glas met de portretten van stadhouder Willem V en zijn echtgenote Wilhelmina van Pruisen afkomstig van het Dordtse veilinghuis te bewonderen.

Deze en nog vele andere objecten zijn te zien in Huis van Gijn

*Indo: Huis van Gijn, Nieuwe Haven 29-30
3311 AP Dordrecht, 078-6398200*

Amsterdam, t.m 24 mei 2010

*Doden voor de rechter
Reis door het Egyptische dodenrijk*

In deze tentoonstelling worden de denkbeelden van de oude Egyptenaren over de dood geplaatst in het perspectief van latere christelijke en islamitische ideeën. De oude Egyptenaren waren er als eerste bij om hun uitgebreide voorstellingen van het hiernamaals tot in detail op schrift te stellen. Aan de hand daarvan is deze tentoonstelling samengesteld.

De grote Dodenboekpapyrus uit de eigen collectie en enkele papyri in bruikleen van het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden zijn dan ook centrale stukken in dit verhaal. De bezoeker van de tentoonstelling legt de weg van de overleden Egyptenaar af, van godenrechtbank tot de paradijselijke Rietvelden, en kan de spannende en gevaarlijke reis door het dodenrijk zelf beleven. Men krijgt zo een fascinerend inzicht in de gedachtewereld over dood én leven van de oude Egyptenaren en ziet deze in perspectief van twee grote wereldgodsdiensten van vandaag geplaatst.

Doden voor de rechter

Overledenen in het Oude Egypte werden, als ze het zich konden permitteren, eerst gemummificeerd. Vervolgens werd nog voor de bijzetting in het graf het zogenaamde Mondopeningsritueel uitgevoerd. Daarmee werden de functies van ademen, eten, spreken, horen en zien hersteld. Pas dan was de overledene klaar voor de reis die ging komen. Voordat de gevaarlijke tocht kon beginnen die hem door de Onderwereld naar de Rietvelden zou voeren, moest de dode zich verantwoorden voor maar liefst twee godenrechtbanken. De eerste rechtbank telde 42 goden als rechters. De dode moest elke god aanroepen en dan verklaren dat hij een bepaalde zonde niet had begaan. Bij die zonden zien we duidelijke overeenkomsten met de moraal van het christendom en de islam. Bij de tweede rechtbank werd het hart van de overledene op een weegschaal gewogen tegen de veer van Maät, de godin van de waarheid.

Als het hart en de veer niet met elkaar in evenwicht waren, viel de dode ten prooi aan het vreselijke monster Amnet. In de tentoonstelling neemt de sarcofaag van de voorname dame Teuris met voorstellingen van dit oordeel een belangrijke plek in.

Dodenoordelen zijn ook bekend uit het christendom en de islam.

Na de beide rechtszittingen begon de dode aan een lange en gevaarlijke reis door de Onderwereld. Als hij die overleefde, kon hij uiteindelijk het Paradijs ofwel de Rietvelden betreden. Het Paradijs was een geïdealiseerde versie van Egypte. Alles ging hier altijd goed en de overledene kon er zijn gemak van nemen, geassisteerd door een leger sjawabti's (dienarenbeeldjes) die het werk uit handen namen. Hiervan zijn diverse bijzondere exemplaren te zien.

Info: Allard Pierson Museum, Oude Turfmarkt 127, Amsterdam, Tel. 020 52 52 556

Assen, t/m 27 juni 2010

Goud uit Georgië, spectaculaire gouden vondsten uit het land van de Gulden Vlies.

Vóórdat in de zomer van 2010 het (oude) museum een totale herinrichting zal ondergaan, zal daar nog een laatste spectaculaire tentoonstelling worden georganiseerd. Een schitterende verzameling archeologische vondsten uit Georgië is naar Assen gehaald.

*Gouden hoofdsieraad met diermotief.
Vani, 2e helft 4e eeuw v. Chr.*

De tentoonstelling is samengesteld in nauwe samenwerking met het Georgisch Nationaal Museum in de hoofdstad Tbilisi.

De meeste objecten van deze expositie toeren al sinds 2007 langs een aantal toonaangevende musea in de hele wereld, waaronder Berlijn, Nice, Washington, New York, Houston, Cambridge, Athene en Los Angeles en, vanaf februari 2010, dus in Assen. Op de tentoonstelling zullen kostbare grafvondsten te zien zijn uit de vijfde tot de tweede eeuw vóór Christus. Daarbij vallen vooral de oogverblindend mooie gouden sieraden op. Georgië is een land dat misschien ver weg klinkt, maar dat veel dichterbij ons staat dan het lijkt.

Het zuidwestelijke deel van Georgië heette vroeger Colchis en dat is het land waar in de Griekse mythologie Jason en de Argonauten op zoek gingen naar het Gulden Vlies en het land van Medea, de koningsdochter die verliefd werd op Jason. Colchis wordt ook gezien als de bakermat van de wijncultuur. Vani was het religieuze centrum van Colchis en daar zijn de afgelopen jaren veel prachtige objecten gevonden.

*Paar gouden hoofdsieraden met vogel-,
ketting- en eikelmotief.
Vani, 2e helft 4e eeuw v. Chr.*

*Info: Drents Museum, Brink 1, 9401 HS
Assen, Tel. (0592) 377 773*

Leiden t/m 22 augustus 2010

*2012, de mysteries van een eeuwenoud volk
Een speciale kindertentoonstelling*

Bezoekers van Maya 2012 kunnen zelf in de voetsporen van ontdekkingsreizigers treden om de geheimen van de eeuwenoude maar nog springlevende Mayacultuur te ontrafelen. Na een tocht door de jungle, komen zij oog in oog te staan met een Mayatempel, spelen mee in hun balspel en leren het mysterieuze Mayaschrift te ontcijferen.

In de tentoonstelling MAYA 2012 - De mysteries van een eeuwenoud volk ontdekken kinderen van alles over de Maya door even in hun wereld te stappen. Wie waren de Maya's en hoe werkte hun wereld? Wie waren hun koningen? Wat schreven zij over hun eigen geschiedenis? Hoe zagen hun boeken er uit en worden ze nog steeds gevonden? Hoe zitten hun hiërogliefen in elkaar? Hoe telden zij de tijd? In 2012 bereikt de Maya kalender een belangrijk nulpunt. Het einde van de wereld of een groot feest? Waarom was 2012 een belangrijke datum voor de Maya? En leven er vandaag ook nog Maya's in Centraal Amerika? MAYA 2012 geeft antwoord op al deze vragen.

*Info: Museum Volkenkunde, Steenstraat 1
2300 AE Leiden*

Leiden, t/m 2 januari 2011

*MegaGrieken
Speciale kindertentoonstelling*

Dat de Klassieke Grieken van 2500 jaar geleden nog steeds springlevend zijn kunnen kinderen zien, onderzoeken, horen en beleven. Met spellen, raadsels, een speurroute en uiteraard echte archeologische voorwerpen leren ze dat namen en begrippen als bibliotheek, Ajax, Atlas en democratie

hun wortels hebben in het Griekenland en al meer dan twee millennia oud zijn. De oude Grieken waren hun tijd ver vooruit. Zij woonden al in ontwikkelde steden, hielden zich bezig met literatuur, natuurkunde, astronomie en kunst terwijl mensen in andere delen van Europa nog eenvoudige boeren en jagers waren. De invloed van deze oude Grieken op ons dagelijks leven is nog steeds groot.

*Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28,
Leiden, tel. 071 - 5 163 163*

Nikè, hier afgebeeld op een vaas (Athene, eind 5de eeuw v. Chr.) Rijksmuseum van Oudheden.

62 GRADEN NOORDERBREEDTE, DEEL 2

(Alexander van der Kallen)

In de vorige nieuwsbrief heb ik u meegenomen naar de eerste week van mijn reis naar de Faroer Eilanden. We gaan nu verder met de tweede week van deze vakantie. We laten ons verblijf in Klaksvík op het eiland Bordoy achter ons en zijn erg benieuwd naar onze iglohuisjes in Kvívík.

Deze mooie designhuisjes liggen aan de zuidkant van het eiland Streymoy tussen de plaatjes Kvívík en Leynar. Het uitzicht over het Vestmanna Sund was werkelijk schitterend. Helaas konden we dat niet zeggen over de huisjes zelf. Bij binnenkomst merkten we al snel dat het huisje ronduit vies was, de schimmel stond in de koelkast, er was geen beddengoed en de matrassen zaten vol met haren en andere zaken. Tja niet erg prettig dus en een beetje een teleurstelling. Maar niet meer aan denken en verder naar het vissersstadje Vestmanna. Hier zou namelijk ook een opgraving geweest zijn tijdens de bouw van een bejaardentehuis. De vondsten waren zelfs zo belangrijk dat ze besloten hebben om het hele bejaardentehuis maar ergens anders te bouwen, zodat de archeologie behouden kon blijven. Op de locatie zouden zich twee vikinghuizen uit de 10^e of 11^e eeuw bevinden welke door middel van een gangetje met elkaar verbonden waren. In een van onze boekjes over de archeologie op de Faroer stond een foto van de opgravingsput met op de achtergrond een stukje weg en huizen. Uiteindelijk was het toch nog een hele toer om de goede plek te vinden. In andere plaatsen stonden de opgravinglocaties netjes met borden langs de weg aangegeven, maar hier in Vestmanna was geen bordje te vinden. Uiteindelijk hebben we door het vergelijken van vele uitzichten en hulp van de lokale bevolking de site weten te vinden. Groot was toen de teleurstelling om te zien dat de opgraving nog in volle gang was. Leuk zou je zeggen, maar buiten het seizoen is alles onder een dikke laag plastic afgeschermd om de archeologie tegen de Faroerese regen en stormen te beschermen. Het enige zichtbare was een grote vierkante put met zwart plastic en keien om een en ander op zijn plek te houden. Maar op de terugweg naar onze iglo zijn we nog even de plaats Kvívík in gereden.

Het iglohuisje in Kvívík

Want ook hier bleken opgravingen te zijn gedaan naar het rijke vikingverleden van de Faroer. Precies in het midden van het oude plaatsje, tegen de kust aangeplakt, zijn de resten zichtbaar gemaakt van een bootvormig huis en een stal. De gebouwen werden in 1942 ontdekt tijdens bouwwerkzaamheden. Het bootvormige huis is op een zeer aparte manier gebouwd. Het bevat namelijk een van de vroegste vormen van spouwmuurisolatie! De 1,5 meter dikke wanden van het huis waren opgebouwd uit twee uit steenblokken gestapelde muurtjes met daartussen een vulling van organisch materiaal. Er zijn onder andere plantenresten, wol en zand terug gevonden. Middenin het huis bevond zich een ruim zeven meter lange haard. In het midden was een dieper stuk uitgegraven. Waarschijnlijk werden hier tijdens de nacht de gloeiende kooltjes bewaard zodat in de ochtend het vuur weer makkelijk kon worden opgestookt. De vondst van vele spinstenen gemaakt van lood, zeepsteen en rode tufsteen bewijst dat de vroegere bewoners naast koeien ook de nodige schapen moeten hebben gehad. Ook zijn er diverse weefgewichten gevonden.

resten van een bootvormig huis en een stal

Naast de gewone huishoudelijke artikelen zoals kookpotten, voorraadpotten, kommen en olielampen zijn er ook enkele glazen kralen en stukken kinderspeelgoed aangetroffen. De vikingkinderen konden onder andere spelen met diverse miniatuur bootjes en houten paarden.

De eerste zes dagen van de vakantie was het weer werkelijk schitterend. Maar in een land waar het in september gemiddeld 23 dagen van de maand regent kon dat natuurlijk niet door blijven gaan. Het zal dan ook niemand verbazen dat op dag zeven het weer totaal omsloeg. Op sommige dagen was het vooral in de nacht en de ochtend zeer slecht weer met veel mist, wind en regen maar klaarde het tegen het middaguur op. Op andere dagen bleef het de gehele dag stormen en regenen, maar daar lieten wij ons niet door uit het veld slaan. Op de zevende dag zijn we het eiland Vágur gaan verkennen. Dit eiland heeft zelfs een heus vliegveld. De hele luchthaven is echter niet veel groter dan twee maal het station in Bergen op Zoom.

Het dorp Bøur

Men heeft er dan ook niet voor niks ruim 16 jaar over gedaan om de eerste 100.000 reizigers te verwerken. Een hoeveelheid die op schiphof meestal iedere dag wel voorbij trekt.

In het plaatsje Sandavágur maakten we nog kennis met een spreuwenfamilie die gezamenlijk op een balustrade van een bruggetje over de baai zat uit te kijken. Zodra er een auto voorbij kwam en deze hun zicht op de baai blokkeerde hupten ze gezamenlijk een stukje opzij om zodra het obstakel weer was verdwenen met z'n allen weer terug te huppen.

Onderweg naar het stadje

Gásadalur kwamen we langs een

klein dorpje genaamd Bøur. Dit kleine plaatsje met slechts 70 inwoners is een van de weinige dorpjes op de eilanden waar de meeste huizen nog geheel in de oude stijl zijn gebouwd. Kleine huisjes met geteerde houten muren en grasdaken. De kerk met het kleine kerkhofje ligt netjes aan de rand van het dorp, uitkijkend over het water van de Sörvágsfjørður.

We lopen ondertussen alweer tegen het einde van onze vakantie. Over enkele dagen is het al weer tijd om in te schepen terug richting Esbjerg. Maar eerst zijn we nog via Gamlarætt met de boot naar het eiland Sandoy gegaan. In de ochtend stormde het nog hard en ook tijdens de boottocht was de zee nog wel eens behoorlijk onstuimig. Maar eenmaal aangekomen op Sandoy klaarde het weer al snel op. Sandoy is een wat gelijkmatiger eiland. De scherpe bergruggen op de andere eilanden zijn hier vervangen door wat meer glooiende heuvels en vlakten. Het grootste plaatsje op het eiland is Sandur. Bij de kerk van Sandur is in 1863 de eerder beschreven muntschat gevonden. Omdat op deze locatie meerdere resten uit de 10^e en 11^e eeuw zijn gevonden waren we benieuwd of er ook hier het een en ander zichtbaar gemaakt was.

Aangekomen bij de kerk troffen we midden op het kerkhof een groot rechthoekig gat aan. Vanwege de grote hoeveelheden zwart plastic die in de put lagen moest het hier wel om een opgraving gaan. Helaas was ook hier niemand meer te vinden. Navraag bij de lokale VVV leerde dat het Engelse onderzoeksteam dat

hier de hele zomer bezig is geweest juist vorige week was vertrokken. Het mooie weer, en dus het graafseizoen, zat er weer op. In de vikingperiode bevonden zich op deze locatie tenminste drie grote boerderijcomplexen. Elders op het eiland zijn nog op 3 andere plaatsen resten van nederzettingen uit dezelfde periode aangetroffen. De archeologische ondergrond van het huidige Sandur wordt sinds 2000 bijna jaarlijks door een team van archeologiestudenten van de Engelse universiteit van Bradford nauwkeurig in kaart gebracht. In het najaar van 2000 kwamen er na een zware storm, waarbij een stuk kust was weggeslagen, diverse afvallagen tevoorschijn die geassocieerd konden worden met nederzettingen uit de 10^e eeuw. De lagen bevatte diverse vondsten. Onder andere lokaal gebakken aardewerk, diverse ijzeren en stenen voorwerpen en een zeer mooi uitgevoerde zogenaamde schildpadfibula. Zo genoemd vanwege de hoge ovale schildvorm. Opgravingen in de directe omgeving hebben ten minste twee gebouwen opgeleverd uit dezelfde periode.

De verlaten opgraving in Sandur

De opgraving die momenteel midden op het kerkhof wordt uitgevoerd heeft resten opgeleverd van diverse stenen structuren. Eén gebouw is waarschijnlijk gebruikt voor industriële activiteiten. De vondst van zeer veel verbrand materiaal en een stenen afvoergoot wijzen niet direct in de richting van bewoning. De reden voor deze opgraving is de uitbreiding van het huidige kerkhof. In het verleden werden bij het delven van nieuwe graven met enige regelmaat archeologische resten aangetroffen. Daarom is besloten om voortaan, voordat er een nieuw deel als kerkhof in gebruik genomen gaat worden, dit deel eerst uitvoerig te onderzoeken. Archeologisch onderzoek heeft verder aangetoond dat de huidige kerk in Sandur tenminste vijf voorgangers heeft gekend, waarbij de oudste fase in de 11^e eeuw gedateerd kan worden.

De man in het VVV kantoortje gaf mij nog het telefoonnummer van de hoofdarcheoloog van de Faroer eilanden, Dhr. Simun Erge. Als ik hem zou bellen zou hij mij zeker nog wel het een en ander over de opgravingen op de eilanden kunnen en willen vertellen. Helaas is het na veel bellen en bezoekpogingen aan het stadskantoor van Torshávn niet gelukt om met hem in contact te komen. Blijkbaar hebben ook de archeologen op de Faroer het de hele dag razend druk!

Halverwege de middag nemen we de boot terug naar Gamlarætt. We besluiten nog een kijkje te gaan nemen op de locatie, in het plaatsje Kirkjubøur, waar in 1300 gestart is met het bouwen van de Magnus kathedraal. Voor de vakantie had ik al vele foto's van de kathedraalruïne gezien. Gelegen op een smalle strook tussen de zee aan de ene kant en de bergellingen aan de andere kant. Oude kerkruijes hebben altijd wel wat vind ik. Je kan op zo'n plek een beetje wegdromen en je voorstellen hoe het er vele honderden jaren geleden uit heeft gezien. Echter toen we de locatie van de kathedraal hadden gevonden moest ik toch wel ven slikken. De gehele bovenkant van het muurwerk was rondom bedekt met een dikke metalen bekisting.

Een groot informatiebord vertelde ons dat de bekisting was aangebracht om te zorgen dat de kathedraal behouden zou blijven voor het nageslacht. Omdat de resten zo dicht langs de kust staan heeft het muurwerk nogal wat te leiden gehad onder het vocht. In een poging om de muren te drogen heeft men de bovenste drie meter van het muurwerk dus volledig ingepakt.

De Magnus kathedraal voordat deze werd "ingepakt"

Mijn inziens is dit een nutteloze poging. Het grootste deel van het muurwerk staat namelijk nog steeds bloot aan de elementen en in een land waar het ca. 300 dagen van het jaar regent en zeer hard waait zal het dus niet lukken de muren te drogen wanneer deze niet in zijn geheel zijn afgedekt.

Het was beter geweest als men de hele kathedraal had overbouwd met een grote weersbestendige loods.

Ik begrijp heel goed dat behoud van het cultureel erfgoed een belangrijke zaak is. Maar door het op deze manier aan te pakken is ook meteen heel het mystieke karakter van de locatie verdwenen. En dat is jammer. Want wat is behoud immers waard als niemand hetgeen je wilt behouden meer kan zien?!

De laatste twee dagen van de vakantie hebben we grotendeels doorgebracht in onze iglo.

Het weer werd zo slecht dat we door de vele regen, wind en mist vaak niet eens het einde van de toegangsweg naar de iglo's konden zien. Net als IJsland waren ook deze Scandinavische eilanden een bezoek meer dan waard.

De "ingepakte" Magnus kathedraal

BOEKENNIEUWS

Onder Onze Voeten: de archeologie van Nederland

De Nederlandse bodem herbergt schatten van ongekende waarde.

Met het publiëksboek *Onder Onze Voeten* biedt NWO al deze schatten het podium dat ze verdienen. Aan de hand van nieuwe en oude ontdekkingen,

bijzondere vondsten en nieuwe inzichten wordt de complete archeologische geschiedenis van Nederland verteld, vanaf de vroege prehistorie tot en met de Tweede Wereldoorlog.

Onder onze voeten, soms een paar centimeter, soms vele meters diep, ligt een deel van onze geschiedenis verborgen. Maar tot voor kort bleef die kennis, ook al waren de schatten inmiddels opgegraven en in kaart gebracht, verborgen voor het grote publiek.

Onder Onze Voeten brengt daar verandering in. Zo laat het voor het eerst zien wat archeologische vondsten ons kunnen vertellen over de Tweede Wereldoorlog. ISBN 9789035132078, Prijs: € 39,95.

40 jaar 'Spoorzoeken onder het maaiveld'! AWN afdeling 18 (Zuid-Salland, IJsselstreek, Oost-Veluwezoo) viert dit jaar haar 40-jarig bestaan. Tijd voor een mooi boek met een overzicht van de archeologische vondsten en vindplaatsen die zij vanaf de oprichting in 1969 hebben ontdekt en opgegraven. Zoals een mummie in Wijhe, vreemde cirkels in Holten, straten van hout in Zutphen en klooster Ter Hunnepe te Deventer. 'Spoorzoeken onder het maaiveld. Een greep uit 40 jaar amateurarcheologie' onder redactie van Aly Dijkstra is voor €14,90 te koop bij plaatselijke boekhandels en bij de AWN

Van bodemvondst tot database
Handboek voor de amateurarcheoloog

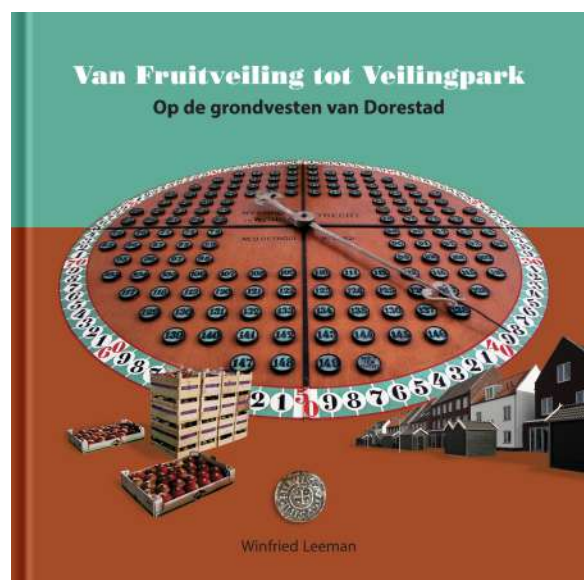
Binnen de archeologie is de laatste jaren veel veranderd door nieuwe wet- en regelgeving. De werelden van de professionele archeologie en de amateurarcheologie zijn in de praktijk steeds meer uit elkaar gegroeid. Maar met de juiste voorbereiding is er voor amateurarcheologen nog steeds een centrale rol weggelegd in de archeologie. Amateurarcheologen beschikken over waardevolle historische en archeologische kennis van de streek. Bovendien hebben zij vaak veel ervaring en deskundigheid. Zij kunnen hiermee een belangrijke rol spelen bij opgravingen en onderzoek. Bovendien zijn ze een essentiële schakel tussen de archeologie en het publiek. Van bodemvondst tot database maakt de lezer wegwijs in de mogelijkheden die er voor de amateurarcheoloog zijn. Het behandelt niet alleen de nieuwste stand van kennis en de huidige situatie in wet- en regelgeving, maar ook de praktische kant van de archeologie. Zo komen onder andere de voorbereidingen, het veldwerk, informatie over materialen en technieken,

het uitwerken van de verkregen gegevens en de voorlichting van het publiek aan bod, ISBN 978 90 5345 318 6, prijs € 19,95

Van Fruitveiling tot Veilingpark op de grondvesten van Dorestad
Op 12 december 2009 is het boek 'Van Fruitveiling tot Veilingpark op de grondvesten van Dorestad' gepresenteerd. Het boek geeft een uniek fotografisch kijkje achter de schermen van de vele werkzaamheden die tussen 2002 en 2009 het oude Veilingterrein aan de Zandweg in Wijk bij Duurstede hebben omgevormd tot de nieuwe woonwijk 'Veilingpark'.

Het Veilingpark ligt bovenop een deel van de vroeg-middeleeuwse handelsstad Dorestad, waardoor voorafgaand aan de nieuwbouw het terrein in 2007 door ADC ArcheoProjecten uitgebreid is onderzocht. De auteur en vrijetijdsfotograaf Winfried Leeman heeft deze opgraving van zeer nabij kunnen volgen met als resultaat een heel hoofdstuk met foto's en achtergrond informatie over deze opgraving.

Om een indruk te krijgen van het boek kunt u kijken op www.wleeman.nl. Het 104 bladzijden tellende boek is uitgebracht door Kempen Uitgevers onder ISBN nummer 978 90 6657 284 3 en is verkrijgbaar voor € 15,- in de boekhandel, rechtstreeks bij de uitgever (tel. 0411-632828, of indien gewenst gesignd via de auteur (zie website).

ONDERZOEK ACHTER FORTUINSTRAAT 1: HET HUIS 'DE SPIEGEL'

(Marco Vermunt)

In december vorig jaar startte een bodemsanering in de tuin achter het huis Fortuinstraat 1. Na jarenlang leeg te hebben gestaan, zou het pand eindelijk opgeknapt en verbouwd worden. Een bodemverkenning gaf aan dat de bovenste halve meter van de tuin, waar een uitbouw van de begane grond moest komen, verontreinigd was met zware metalen. Het afgraven ervan werd gecombineerd met een archeologische begeleiding. Dat houdt in, dat tijdens het graven archeologen aanwezig zijn om sporen die tevoorschijn komen, in te meten en te onderzoeken. Doorgaans is de bovenste halve meter van tuingrond door allerlei activiteiten in het verleden al flink omgezet en door elkaar gemengd. Maar juist op de scheiding met de onderlaag kunnen interessante sporen tevoorschijn komen en de tuin van de Spiegel was daar een mooi voorbeeld van.

Het saneren gebeurde met een graafmachine en het vlak werd zorgvuldig geschaafd. Dat leverde voor de saneerders geen vertraging op, in tegendeel, hun werk werd er eerder door versneld. Soms vindt de saneerder sporen die hij niet kan verklaren en die door de archeoloog direct geïnterpreteerd én gedateerd kunnen worden, zoals waterkelders, putten en gewelven. Ook in dit geval gebeurde dat. Al meteen achter de inmiddels afgebroken serre kwamen tal van funderingen en waterputten tevoorschijn. Terwijl de sanering langzaam naar achteren vorderde, werd een wirwar van sporen zichtbaar, die getuigden van oudere bouwwerken achter de Spiegel. Ook lag er opmerkelijk veel bouwpuin tussen de funderingen. Toen de sanering klaar was, tekenden zich de muren van een compleet middeleeuws huis af.

Achter de Spiegel stond ooit een pand, dat 8 bij 15,50 meter groot was en los van de hoofdbebouwing was gebouwd. Het was een beetje trapeziumvormig en verdeeld in twee vertrekken. Tegen de oostgevel (die gericht stond naar de Spiegel) was een brede haard gebouwd. Er waren resten van een lemen vloer, die brandresten vertoonde. Het andere vertrek was iets langer en had in de noordoostelijke hoek een beerput. Tegen de westelijke korte gevel was een kleine rechthoekige uitbouw gemaakt. De baksteenformaten zijn de eerst aangewezen bronnen voor een datering.

De funderingen bleken echter opgebouwd te zijn uit een bont mengsel van halve en hergebruikte stenen. Het kleinste en meest voorkomende formaat was 5x11½x24 cm, wat wijst op een datering in de tweede helft van de 14de eeuw.

De opgegraven funderingen van het 14de-eeuwse huis achter de Spiegel. Een deel van de muren was door latere bebouwing verloren gegaan. Naast Molstraat 3 ligt de gang naar de Balanche en de Spiegel.

De vermoedelijke vorm van het houtskelet huis uit het begin van de 14de eeuw achter de Spiegel en de Swane. In het midden ervan ligt de haardplaats. Achter in de tuin ligt een brede greppel die de grens van het erf vormt.

De uitwerking van de vondsten kan deze datering nog wat bijstellen, maar veel jonger zal het huis niet zijn geweest. De brandrestjes en het vele puin tussen de muren suggereren dat het door brand is verwoest. Over het hele oppervlak waren merkwaardig diepe kuilen gegraven, die vol met afbraakpuin zaten, zoals baksteen en daktegels. Die waren vaak bedekt met roet, wat een andere aanwijzing van een brand kan zijn. De scherven tussen het puin waren over het algemeen 15de-eeuws. Jonger materiaal ontbrak.

Het is de vraag waar de ingang van het pand is geweest. De ruimte met de haard lijkt het voorhuis te zijn geweest en die met de beerput het achterhuis. De ingang was misschien aan de noordelijke lange zijde gesitueerd, bereikbaar vanuit een gang tussen de Spiegel en het buurpand Fortuinstraat 3. De beerput zelf was nauwelijks 1½ x 1½ meter groot, maar tenminste 3 meter diep en bevatte bijna geen 'beer' meer. Nadat het pand tegen de vlakte was gegaan, had men deze beerput nog een tijdlang gebruikt. Twee grote beerkuilen vlak ernaast getuigden van intensieve schoonmaakbeurten. De vulling van de ene kuil dateerde uit de late 15de eeuw, die van de andere uit de late 16de eeuw.

De oudste geschreven bronnen van de Spiegel dateren uit het begin van de 15de eeuw, maar ze vermelden niets over een zelfstandig achterhuis. Wel was het pand in kleinere delen opgesplitst. In verkoopakten van 1417 en 1433 is sprake van de Spiegel met een gang, die achterwaarts strekte tot de Korte Potterstraat. Daarmee werd de Molstraat bedoeld. Uit latere akten wordt duidelijk dat de Spiegel en zijn buur de 'Balanche' (Fortuinstraat 3) aan de achterzijde een gemeenschappelijke gang deelden die in de Molstraat uitkwam. Het leidt weinig twijfel, dat deze gang de nog bestaande doorgang is tussen Molstraat 3 en 5. Omdat het opgegraven pand de volle breedte van het erf van de Spiegel besloeg, moet de gang grotendeels op het erf van de Balanche hebben gelegen, waar nu de (moderne) achterbouw van de winkel van Persia staat. Direct na de sanering startte een archeologisch onderzoek. De reden was het plan om stroken uit te graven voor de funderingen en riolen van de nieuwbouw.

Het grootste deel van het terrein zou echter ongemoeid blijven en dus voor het nageslacht beschermd.

Het vervolgonderzoek was dus kleinschalig van aard maar leverde wel veel verrassingen op. Onder de 14de-eeuwse bakstenen funderingen kwamen kleine 'poeren' tevoorschijn. Dat zijn vierkante of rechthoekige blokken van baksteen, die het opgaande balkwerk van een houten constructie droegen. Er werden vier van zulke poeren gevonden, die samen een deel van een huisplattegrond vormden. Dat huis was 6 meter breed en onbekend van lengte. Het stond niet recht achter de Spiegel, maar was dwarsgeplaatst en besloeg zowel het achtererf van de Spiegel als dat van het zuidelijke buurpand Grote Markt 35 (nu Zeeman). In het midden van het huis lag een ronde haardplaats van kleine baksteenfragmenten op een vloer van leem, die diep was ingebrand door jarenlang gebruik. Het huis was een eenvoudige houtskelet constructie dat zijn stevigheid volledig aan zijn houten raamwerk dankte. De wanden bestonden uit vakwerkleem. De liggende funderingsbalken werden door de poeren (ook wel stiepen genoemd) ondersteund. Vanwege optrekkend vocht gingen zulke huizen nooit erg lang mee, zodat men al snel overstapte op een bouwtechniek met lage gemetselde funderingsmuren.

Het komt niet vaak voor dat in de binnenstad resten van een vroeg houten huis worden aangetroffen. De kleine poeren zijn namelijk de enige herkenbare restanten en zijn bijzonder kwetsbaar als het pand gesloopt en op dezelfde plaats opnieuw (in steen) gebouwd werd. Van de liggende balken blijft gewoonlijk helemaal niets bewaard. De bakstenen van de hier gevonden poeren waren in leem gemetseld en tamelijk groot: 6/6½ x 13 x 27 cm. Dit wijst op een bouwtijd in het begin van de 14de eeuw. Dat komt overeen met de datering van scherven in de grondlagen onder de lemen vloeren. Vermoed wordt, dat de Spiegel in de 14de eeuw nog een gemeenschappelijk bezit was met het huis De Swane (Zeeman) ernaast en dus één groot perceel vormde. Helaas zijn er geen archiefbronnen uit die tijd bewaard gebleven.

De verdere opgravingen in de tuin werden ernstig bemoeilijkt door de sneeuw. Toch konden in de week na Kerstmis nog belangrijke sporen onderzocht worden. Een daarvan was de kuil van een waterput, die nog ouder was dan het houten huis, namelijk 13de-eeuws. Om het grondwater te bereiken, was een trechtvormig gat van maar liefst 9 meter doorsnede gegraven. Het grondwater bevond zich destijds immers 7 meter diep. Ook deze kuil, in vaktaal 'insteek' genoemd, strekte zich onder het buurpand uit. Helaas was het niet mogelijk om de vulling van deze interessante waterput te onderzoeken.

Op het achterste deel van het erf kwam het oudste spoor tevoorschijn: een greppel of sloot, die noord-zuid was gericht en uit het midden van de 13de eeuw dateerde. Hij was met pluggen beschoeid en vormde destijds waarschijnlijk de achterste grens van de lange percelen aan de Grote Markt. De sloot was op het einde van de 13de eeuw gedempt met zand. Spectaculaire vondsten uit dit zand wijzen waarschijnlijk op een van de vroegste ambachten die in de Spiegel werden uitgeoefend: dat van de spiegelmakers. Maar daarover in de volgende nieuwsbrief meer...

WIE IS ? EEN INTERVIEW

Deze keer in 'Wie is....?' een interview met onze voorzitter Jan Hopstaken. Jan is binnen onze stichting niet alleen actief als bestuurder, maar ook als vrijwilliger bij een aantal activiteiten. Reden genoeg dus om hem een aantal vragen voor te leggen.

Vertel eerst eens iets over jezelf?

Mijn naam is Jan Hopstaken, ik ben 62 jaar en getrouwd met Riet. We hebben twee volwassen dochters, een schoonzoon en zijn de trotse grootouders van kleinzoon Jasper. Na mijn schooltijd en opleiding ben ik, na een aantal jaren in een technische functie te hebben gewerkt, een totaal andere richting ingeslagen. Ik heb gekozen voor het welzijnswerk en heb een aantal jaren in de kinderbescherming gewerkt. Sinds 1983 werk ik bij de gemeente Bergen op Zoom in diverse functies, op dit moment als strategisch beleidsadviseur op de terreinen welzijn en zorg.

Hoe ben je geïnteresseerd geraakt in archeologie?

Al op de lagere school was geschiedenis een favoriet vak van mij. Deze belangstelling is in de loop der jaren alleen maar toegenomen. Een belangstelling die echter niet beperkt bleef tot geschiedenis maar voor cultuur in al zijn facetten. Dus niet alleen geschiedenis, maar ook architectuur, literatuur, muziek en beeldende kunst. Archeologie maakt voor mij daar als vanzelfsprekend deel van uit. Om hierover niet alleen te lezen of in een museum van te genieten, heb ik geprobeerd hiermee actief aan de slag te gaan.

Om die reden ben ik in de loop van de jaren 80 van de vorige eeuw lid geworden van de Stichting In den Scherminckel.

Jan als 'schooljochie' met zijn hond

Welke werkzaamheden verricht je allemaal voor onze stichting?

Ik ben begonnen om actief mee te graven, maar al snel verdween dat op de achtergrond. Dit heeft gedeeltelijk te maken met het hebben van een baan overdag.

Sinds de aanstelling van de gemeentelijk archeoloog (een zeer positief en belangrijk besluit) vinden de opgravingactiviteiten veelal overdag plaats en dat is vrijwel niet te combineren met een baan. Daarnaast kwamen er ook al snel een aantal bestuurlijke taken bij. Ik mag - en ik vind dat een eer- voorzitter zijn van de stichting. Dus het nodige vergaderen en veel papierwerk. Maar wel werk samen met een aantal zeer betrokken en deskundige medebestuurders. Werk tevens dat op een collegiale en prettige wijze wordt uitgevoerd. Namens de stichting heb ik zitting in de werkgroep M'art, een werkgroep die bestaat uit vertegenwoordigers van diverse culturele en cultuurhistorische organisaties, die activiteiten voorbereiden voor middelbare scholieren. Ook vertegenwoordig ik, samen met Wis van Meurs, de stichting bij het gezamenlijk overleg met andere cultuurhistorische en erfgoedorganisaties. Maar naast dat vergader- en papierwerk verricht ik ook een aantal uitvoerende taken voor de stichting. Eén van de leukste taken is het verzorgen van een aantal gastlessen in het kader van CUMENU. Iedere keer weer een feest!

Met leerlingen van groep 6 aan de slag. Vertellen over geschiedenis en archeologie, een korte film vertonen en de leerlingen laten puzzelen. Meestal komen tijdens de les al snel de vragen en eigen belevenissen van hen naar voren.

Op het einde van de les zijn er vrijwel altijd wel een aantal leerlingen die vertellen dat zij later archeoloog willen worden. Vorig jaar vertelde één van de leerlingen na afloop van de les echter totaal iets anders "ik word wel dokter, want archeoloog worden is mij veel te moeilijk". Veel van de leerlingen kom ik later in het schooljaar weer tegen en wel bij jeugdmonumentendag (ook al herken ik de leerlingen niet meer, maar zij mij blijkbaar wel). Ook die dag is een groot feest. Samen met Els Verpalen en Louis van der Kallen de leerlingen rondleiden in de Gevangenpoort, met als besluit de "vergeten gevangene" in de onderste torenkamer. Een glansrol van Louis! Ook een taak is, samen met een groot aantal vrijwilligers, de Gevangenpoort schoonmaken tijdens het zomerseizoen, gedurende de periode dat de jaarlijkse tentoonstelling in het gebouw te zien is. De poort moet natuurlijk wel het visitekaartje van de stichting zijn en blijven.

Jan in actie tijdens Jeugdmonumentendag.

De 'vergeten gevangene' in de Gevangenpoort

Help je wel eens mee op de opgraving?

Zoals al eerder verteld is mij dit de laatste jaren niet meer gelukt. Maar in de loop van dit jaar hoop ik met vervroegd pensioen te kunnen gaan en komt het er weer van.

Wat zijn voor jou hoogtepunten bij de SIDS?

De afgelopen jaren is er door vrijwilligers en het bestuur van de stichting veel werk verzet. Dit heeft, naar mijn mening, gezorgd voor de nodige activiteiten waar we trots op kunnen zijn. Je mag het mogelijk zelfs wel hoogtepunten te noemen. Ik wil er een paar vermelden, met het risico dat ik er een of meerdere over het hoofd zie. Allereerst de inzet en bereidheid van de actieve leden (vrijwilligers) die zich steeds inzetten om alle activiteiten uit te voeren. Zonder hen lukt het echt niet. Ik vind het belangrijk om dit te vermelden, te vaak vinden we het allemaal maar vanzelfsprekend. Door de inzet van de vrijwilligers kunnen we als stichting veel educatieve activiteiten uitvoeren bijvoorbeeld CUMENU, jeugdmonumentendag, Schatten van Brabant, cursussen en lezingen en ook de vele rondleidingen die we verzorgen in de Gevangenpoort en archeologisch depot voor scholen en collega organisaties.

De wisseltentoonstellingen van de laatste jaren zijn bijzonder geweest, met voor mij als absoluut hoogtepunt de tentoonstelling "Onder de zoden.....van het Gouvernementplein".

Natuurlijk het bereiken van de status van "geregistreerd museum" en de verlenging van deze status in 2009. Deze status is voor mij een bewijs dat we de zaken op een goede wijze oppakken en uitvoeren.

Het initiatief dat we als stichting hebben genomen om een overleg op gang te brengen met alle cultuurhistorische en erfgoedorganisaties in de gemeente Bergen op Zoom. Enkele jaren geleden spraken deze organisaties niet of nauwelijks met elkaar. Nu zijn we al zover dat we gezamenlijk activiteiten voorbereiden en uitvoeren. Een bekend voorbeeld hiervan zijn de activiteiten rondom Open Monumentenweekend (lezingen, brochures). Een enorme goede ontwikkeling, mijns inziens.

Wat vind je van de werkzaamheden op het depot?

De werkzaamheden die door de vrijwilligers in het depot worden verricht betekenen een enorme ondersteuning van de gemeentelijk archeoloog. Ook een manier om archeologische kennis over te dragen, waardoor het ook een vorm van kennisoverdracht is. Natuurlijk mag ook de onderlinge sfeer en gezelligheid op die avonden niet vergeten worden.

Wat zijn de negatieve kanten aan het vrijwilligerswerk?

Je vraagt naar nadelen. Ik kan ze voor mezelf niet zo snel benoemen. Het vrijwilligerswerk bij de stichting kent mijns inziens geen nadelen of het moet zijn dat deze zo verslavend kunnen werken dat er veel meer tijd in gaat zitten dan mensen vooraf bedachten. Een nadeel zou wel kunnen zijn dat het werk betreft dat wel vrijwillig is, maar beslist niet vrijblijvend. Maar ik moet hier gelijk bijzeggen dat dit "nadeel" niet van toepassing is op onze vrijwilligers.

Welke hobby's heb je nog meer?

Zoals al eerder verteld heb ik een brede culturele belangstelling.

Ik bezoek om die reden graag musea, zoals Rijksmuseum voor Oudheden, Mauritshuis, Noord Brabantsmuseum en Boijmans Van Beuningen. Lezen is zo'n beetje een tweede natuur geworden. Een boek ligt thuis altijd wel in mijn nabijheid. Het liefste lees ik geschiedeniskundige of cultuurhistorische boeken. Hierbij heb ik op dit moment vooral interesse voor de negentiende en begin twintigste eeuw, de tijd waarin de industrialisatie op gang kwam, de sociale beweging, grote stromingen in de kunst en muziek, maar ook twee wereldoorlogen werden gevoerd. Allemaal gebeurtenissen en ontwikkelingen waar we in de huidige tijd de gevolgen nog van ervaren.

Riet en ik hebben een abonnement op de schouwburg, waarbij we altijd een gevarieerd programma samenstellen van toneel, opera tot lerse muziek. Daarnaast proberen we het gehele jaar de nodige fiets en wandeltochten te maken. Heerlijk ontspannend en goed voor de gezondheid, zeker bij een overwegend zittend leven.

Wat zijn je favoriete vakantiebestemmingen en waarom?

Ik vind het heerlijk om jaarlijks een aantal dagen in Brussel door te brengen. Ondanks de vele bezoeken verveelt deze stad mij nog steeds niet. Prachtige musea, zichtbare sporen uit alle eeuwen, oude cafés en goede restaurants. Frankrijk is daarnaast ook een land waar ik graag kom, naast Parijs blijven Normandië, Bretagne en de Elzas streken waar ik steeds nieuwe zaken ontdek. Wel wil ik nog graag een keer naar Griekenland en hoop ik ook nog Egypte te bezoeken. Die oude culturen blijven mijn belangstelling houden. Een echte wereldreiziger ben ik dus niet.

Waar zou je het liefste willen wonen?

Ik woon erg naar mijn zin in Bergen op Zoom. Maar in een klein oud dorpje vlak aan zee lijkt mij ook wel wat, onder de voorwaarde dat het geen toeristische trekpleister wordt.

Jan, hartelijk bedankt voor dit interview!

VAN DE BESTUURSTAFEL

Algemene Ledenvergadering

Bij deze nieuwsbrief ontvangt U de uitnodiging (met bijlagen) voor de Algemene Ledenvergadering op vrijdag 8 mei om 19.30 uur in het Gemeentelijk Archeologisch Depot. Zoals u van ons gewend bent, willen we ook nu de vergadering zo kort mogelijk houden en blijft er na de pauze tijd over om van een actuele presentatie van Marco Vermunt te genieten. Iedereen is van harte welkom.

Lidmaatschap

Let U even goed op, want bij deze nieuwsbrief is ook de lidmaatschapskaart voor het jaar 2010 met acceptgiro gevoegd. Zoals bekend heeft u met de lidmaatschapskaart gratis toegang tot onze wisseltentoonstelling in De Gevangenpoort (van 30 april tot 1 november) en tot Stadspaleis Het Markiezenhof.

Colofon

Nieuwsbrief Archeologie en Monumenten Bergen op Zoom is een uitgave van de Stichting In den Scherminckel te Bergen op Zoom en verschijnt eenmaal per kwartaal.

Redactie

Ank van der Kallen
Nieuwstraat 4
4611 RS Bergen op Zoom
0164 - 26 51 58
vanderkallen@home.nl

Bestuur SIDS

Jan Hopstaken (voorzitter)
Wis van Meurs (secretaris)
Ank van der Kallen (penningmeester/
ledenadministr.)
Elvira Adriaansen
Piet Backx

Website

www.scherminckel.nl

Adres Gemeentelijk Archeologisch Depot
Wassenaarstraat 59, 4611 BT Bergen op Zoom,
tel. 0164 - 247138

© Copyright 2010

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de Stichting In den Scherminckel